

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MOȘNEANU, CRISTIAN | books

Nicolae Iorga și Francmasoneria / Cristian Moșneanu.

- București : Librex Publishing, 2023

ISBN 978-606-8894-90-4

94

Editor: Ionuț Radu

Design copertă: Cristina Ciucă

DTP: Ioana Olga Bejan

LIBREX PUBLISHING

Str. Episcopul Radu, Nr. 30, București

redacție: 0723 193 019

comenzi@librex.ro

www.librex.ro

© LIBREX PUBLISHING, 2023

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări,
fără acordul scris al editorului, este strict interzisă și se
pedepsește conform *Legii dreptului de autor*

Cristian Moșneanu

Nicolae Iorga și FRANCMASONERIA

 LIBREX

București, 2023

Cuprins:

Prefață	7
Introducere	19
Câteva considerații despre Nicolae Iorga	27
Motivația lui Nicolae Iorga de a scrie despre istoria francmasoneriei	35
Nicolae Iorga, despre francmasonerie și francmasoni în „Revista Istorică”	51
Nicolae Iorga, despre francmasonerie și francmasoni în „Istoria României – Revoluționarii”	67
Iorga, despre Francmasonii și Conspiratorii moldoveni ai secolului al XVIII-lea, în Analele Academiei Române	71
Nicolae Iorga, despre opoziția boierilor pământeni – francmasoni față de domnii fanarioți, în Analele Academiei Române	99

Medaliile francmasonilor din Moldova în secolul al XVIII-lea	103
Bibliografie	133
Listă imagini	147
Anexă Documente	149
Scurtă biografie a autorului	177

Prefață

Istoria Francmasoneriei din România, în linii mari, este cunoscută. Cu toate acestea, la o privire mai atentă, vom descoperi o mulțime de goluri și de lacune istorice. Iar acestea au fost completate odată cu trecerea timpului cu legende, lucruri false sau cu supoziții neîntemeiate. În același timp, Francmasoneria română suferă de o lipsă acută de tineri istorici care să vrea să se aventureze în căutarea documentelor și a dovezilor menite să pună la locul lor acele piese care lipsesc încă. Iar acest lucru se datorează faptului că scrierea istoriei Francmasoneriei presupune automat și o bună cunoaștere a bucatăriei interne a masoneriei. În acest sens, Cristian Moșneanu reprezintă unul dintre pușinii tineri istorici care nu s-au lăsat speriați de amalgamul de simboluri și lacune, continuându-și cercetările pe făgașul masoneriei românești. Mai mult, el a decis să pună umărul mai ales acolo unde ne confruntăm cu cele mai multe lacune, adică începuturile masoneriei în Principate și nu oriunde, ci în Principatul Moldova, unde istoria a

Motivația lui Nicolae Iorga de a scrie despre istoria francmasoneriei

În virtutea normalității, se cuvine să încercăm a analiza atitudinea lui Nicolae Iorga față de francmasonerie. În următoarele capitole, vom descoperi că marele nostru istoric nu va critica sau lăuda această asociațiune fraternalistă, ci, prin scrierile sale, deslușește obiectiv evenimente care țin de francmasonerie sau de atitudinile unor francmasoni. Acestea sunt operele care ne sunt cunoscute și care reies, dincolo de orice îndoială, așa cum veți avea ocazia să observați. Totuși, relația dintre Iorga și francmasonerie naște câteva întrebări, precum: de ce a optat Iorga pentru această abordare? De ce a început să scrie despre francmasonerie abia în anul 1927? Ar putea fi atitudinea lui Iorga față de francmasonerie unul dintre motivele pentru care a fost asasinat?

Pentru a răspunde la prima întrebare, este necesar să ne concentrăm asupra unor aspecte ale personalității marelui nostru istoric. În primul rând, chiar dacă nu a verbalizat niciodată acest lucru, se considera (sau cel

puțin atitudinea sa lăsa să se înțeleagă acest lucru) un apărător îndârjit al celor care sufereau pe nedrept sau al cauzelor care erau marginalizate. Fără a intra în detalii, acest lucru poate fi observat din confruntările pe care Iorga le-a avut de-a lungul timpului cu unele personalități românești, așa cum am prezentat succint în capitolul anterior.

Al doilea aspect despre care trebuie să vorbim se referă la faptul că principala armă pe care o avea la dispoziție pentru a apăra cauzele în care credea era adevărul istoric, pe care îl prezenta obiectiv și cu strălucire. Din acest motiv, credem că a ales să înceapă să scrie despre francmasonerie tocmai pentru a o apăra, pentru că, așa cum știm, atitudinea antimasonică a devenit virulentă în perioada interbelică și și-a atins apogeul la începutul anilor '30 ai secolului trecut, când a devenit ideologie politică și socială – parte integrantă a doctrinei partidelor politice naționalist-extremiste (în special a mișcării legionare, cu care Iorga era în conflict) și de dreapta, care o foloseau în principal pentru a câștiga voturi. Atitudinile anti-evreiești și cele împotriva partidelor istorice naționale nu mai reprezentau o modalitate de a strânge voturi, astfel încât s-a găsit această nouă modalitate de a „acapara” votanții prin argumentul că francmasoneria luptă împotriva valorilor naționale și trebuie eradicată.

Dacă am dori să numim antifrancmasoneria o ideologie, acest lucru s-ar baza pe faptul că în perioada interbelică s-au conturat și s-au solidificat anumite idei de concepție filozofică și morală, chiar dacă înțelesul acestora era promovat doar de către cei care le adoptau. Esența tuturor ideilor antimasonice propagate atunci poate fi redusă la doar două: *ideea iudeo-masoneriei*²⁴ și *ideea că masoneria în sine este o sectă criminală, revoluționară, antireligioasă și antinațională*. Aceste două idei sunt cele care au găsit un loc printre adepții acestui curent în țara noastră, ulterior, din ele au derivat și alte idei secundare, cele mai importante dintre acestea fiind: masoneria este secretă, deci are ceva de ascuns și, prin urmare, este împotriva oamenilor și ideea iudeo-bolșevico-masoneria, care a fost folosită cu precădere de Garda de Fier în scopuri electorale după anul 1930.

Marele nostru istoric înțelegea foarte bine acest fenomen prin care se aducea nedreptate acestei fraternități și a încercat să o apere, prezentând adevărul

24 Ideea iudeo-masoneriei sau conspirația iudeo-masonică (așa cum mai este cunoscută) reprezintă o teorie a conspirației care sugerează că evreii și francmasonii (sau că masonii ar fi un instrument în mâna evreilor) ar fi implicați într-un complot secret pentru a controla lumea, prin intermediul organizațiilor lor. Această teorie a conspirației a apărut în secolul al XIX-lea și a fost promovată de mișcări naționaliste și extremiste de dreapta, și este o teorie falsă și antisemită. Ideea că oamenii puternici și influenți ar conspira pentru a-și îndeplini interesele secrete este una comună în multe teorii ale conspirației, dar nu există nicio dovadă palpabilă care să susțină existența unei conspirații iudeo-masonice globale.

istoric; de altfel, în volumul VIII al *Istoriei Românilor*, el argumentează că francmasonii au jucat un rol important în făurirea statului național român, deși nu se identifica cu francmasoneria.

Răspunsul la a doua întrebare este unul simplu: Nicolae Iorga începe să scrie despre francmasonerie în anul formării Gărzii de Fier –1927, al cărei lider, Corneliu Zelea Codreanu, cu care Iorga a avut un conflict deschis, a fost unul dintre ideologii curentului antimasonic.

Codreanu a încercat, și a și reușit, cu mențiunea că a încercat și a și reușit să își impună ideile antimasonice în rândul membrilor formațiunilor legionare pe care le-a condus. Gândirea, viziunea și ideile politice pe care le va promova ulterior în cadrul formațiunilor extremiste au fost construite peste ideile pe care și le-a însușit de la A.C. Cuza și Nicolae Paulescu, alături de care, în 1923, va forma *Liga Apărării Naționale Creștine*, primul partid antisemit din România.

Influența avută de A.C. Cuza, considerat părintele antisemitismului românesc și chiar european modern, asupra lui Codreanu s-a manifestat încă de când acesta era foarte tânăr. Tatăl acestuia, Ion Zelea Codreanu, a fost unul dintre protejații politicianului român (chiar de dinainte de a i se naște fiul) și unul dintre primii oameni

care îi ascultau discursurile înflăcărate antisemite. Relația dintre cei doi a devenit foarte strânsă, A.C. Cuza va deveni și nașul de botez al singurului fiu al acestuia. Alegerea numelui Corneliu de către Cuza nu a fost una întâmplătoare (după cum el însuși afirmă): a fost numele primului nonevreu cunoscut (soldat roman) creștinat de Sfântul Petru.²⁵ Aceste detalii ne arată faptul că ideile antisemite și antimasonice (cel puțin ideea anti-iudeo-masoneriei) s-au sedimentat în conștiința lui Codreanu din fragedă pruncie (crescând pe lângă Cuza) și explică într-o foarte mare măsură (lucru pe care la Paulescu și Cătuneanu nu am reușit să îl identificăm) de unde își are rădăcinile antimasonismul.

Ca o consecință a ceea ce am afirmat mai sus, antimasonismul lui Codreanu se manifestă postadolescentin în acțiunile pe care le-a întreprins, lucru care rezultă și din impresiile participării (pe când avea doar 21 de ani) la primul congres studentesc (al studenților care erau naționaliști de dreapta) de după război, organizat la Cluj în perioada 4-6 septembrie

25 Pentru o imagine de ansamblu completă se poate consulta: Tatiana Niculescu, *Mistica rugăciunii și a revolverului. Viața lui Corneliu Zelea Codreanu*, Editura Humanitas, București, 2017. Cosmin Pătrașcu Zamfirache, *Cine au fost strămoșii lui Corneliu Zelea Codreanu*, în „Adevărul de Botoșani”, 2018, [https://adevarul.ro/locale/botosani/cine-fost-stramosii-corneliu-zelea-codreanu-bunicul-liderului-legionar-fugit-lege-si-a-ucis-sotia-1_5ad09f4ddf52022f75c8ea7e/index.html, accesat la data de 24 iulie 2022].

1920, când era convins că „masoneria (...) a făcut presiuni la minister”²⁶ pentru sabotarea evenimentului. Totuși, ideile concrete antimasonice și le definește cu adevărat după ce îl va cunoaște pe Nicolae Paulescu, persoana care i-a influențat gândirea și pe care l-a respectat cel mai mult de-a lungul întregii sale vieți, așa cum rezultă din scrierile sale.²⁷

Chiar dacă A.C. Cuza este cel care i-a influențat semnificativ gândirea de foarte tânăr, relația cu acesta se va deteriora treptat începând cu anul 1926. În scrierile sale nu va menționa aproape nimic despre A.C. Cuza (nici laudativ, dar nici denigrator), subliniind doar faptul că, în anumite momente, nu se mai bucura de sprijinul acestuia: „Am scris profesorului Cuza, rugându-l să-mi trimită bani de drum. Neprimind niciun răspuns”²⁸ sau „am ajuns la București pe la începutul lui Mai și în plină luptă electorală. M-am prezentat profesorului Cuza, care nu s-a bucurat prea tare de prezența mea, spunându-mi că nu era nevoie să mă deplasez, căci mișcarea poate merge bine și fără mine”²⁹. Ambele mențiuni au

26 Corneliu Zelea Codreanu, *Pentru legionari*, Vol. I, Editura Scara, București, 1999, p. 20.

27 *Ibidem*, p. 109, p. 152, *passim*. Codreanu în această scriere recomandă legionarilor să citească multe dintre articolele lui Paulescu și îi prezintă în foarte multe rânduri activitățile acestuia, lucru care nu se întâmpla cu nimeni altcineva.

28 *Ibidem*, p. 155.

29 *Ibidem*, p. 156.

legătură cu alegerile din 1926, care au fost și motivul rupturii dintre cei doi. Răceala dintre ei avea la bază și un alt motiv: A.C. Cuza nu era de acord cu acțiunile violente pe care Codreanu le întreprindea, de altfel într-una dintre discuții, sub formă de reproș, i-a adresat întrebarea retorică: „Ce crezi, că dacă ai tras cu pistolul, ai făcut mare lucru?”³⁰. A.C. Cuza, cel puțin oficial, și-a manifestat ideile antisemite și antimasonice în cadru legal, neieșind din limitele constituționale.

Codreanu și-a însușit și credea în toate ideile antimasonice promovate în perioada interbelică de la noi și pe care le-am menționat mai sus. Totuși, în fruntea listei se găsea ideea iudeo-bolșevico-masonerie³¹. Liderul mișcării legionare va începe să folosească cu precădere această idee după 1930 (imediat înființării Gărzii de Fier), cu scopul de a câștiga voturi.

Faptul că ideea iudeo-bolșevico-masonerie reprezenta baza antimasonismului său reiese cel mai bine

30 Aprud. Daniel Diaconu, *A.C. Cuza și Naționalismul-Creștin românesc interbelic*, în „Analele Liceului «Vasile Conta». Istorie”, an I, 2020, Târgu-Neamț, p. 97.

31 Ideea iudeo-bolșevico-masonică reprezenta o teorie a conspirației care sugera că exista o alianță între iudeo-masoni și bolșevici, cu scopul de a controla lumea și de a submina valorile tradiționale. Această idee a fost propagată în special în perioada interbelică și a fost utilizată ca justificare pentru diverse acțiuni antisemite și antimasonice. Cu toate acestea, această teorie a fost respinsă de istorici și cercetători, care au considerat-o ca fiind lipsită de fundament și bazată pe prejudecăți.

din scrisoarea pe care i-o trimite Regelui Carol al II-lea în 1937, cu puțin înainte ca acesta să scoată masoneria în afara legii, prin care îi cere să scoată țara „de sub influența și comanda masoneriei, comunismului și iudaismului”³². Promova, de asemenea, ideea că masoneria și comunismul sunt două creații ale evreilor: „Iudaismul a ajuns la stăpânire în lume prin masonerie și în Rusia prin comunism”³³. Cea mai bună imagine a crezului său despre masonerie rezultă din impresiile pe care și le notează după ce vizitează Franța, pe care o considera centrul masonic al lumii: „Clasa conducătoare, după părerea mea, însă, este iremediabil compromisă, gândind, trăind și acționând sub influența și numai sub influența iudeo-masoneriei și a bancherilor ei. Iudeo-masoneria și-a făcut din Paris sediu pentru întreaga lume (Londra cu ritul scoțian este numai o filială). Această clasă conducătoare este ruptă de întreaga istorie a Franței și de națiunea franceză. De aceea, plecând din Franța, făceam o mare deosebire între poporul francez și statul masonic francez”³⁴. Totodată, antimasonismul afișat reprezintă o componentă a liniei de aliniere cu Partidul Nazist, așa cum rezultă din capitolul „Suntem în solda Hitleriștilor” publicat în

32 Corneliu Zelea Codreanu, *Circulari și manifeste (1927-1938)*, Ediția a V-a, Steinberger GmbH, München, 1981, p. 43.

33 Corneliu Zelea Codreanu, *Pentru legionari*, Vol. I, Editura Scara, București, 1999, p. 41.

34 *Ibidem*, p. 16.

Pentru Legionari, unde afirma că „în Germania a învins Adolf Hitler în luptă cu hidra iudeo-masonică din toată lumea”³⁵.

Gândirea și ideile sale antimasonice se regăsesc cel mai elocvent în cele două scrieri (cu scop doctrinar) destinate exclusiv membrilor formațiunilor pe care le-a condus de-a lungul timpului (fie că s-au numit Legiunea Arhanghelului Mihail, Garda de Fier etc). Acestea sunt: *Pentru Legiune* – carte publicată în 1936, și *Circulari și manifeste (1927-1938)*, scriere care va fi publicată post-mortem în anul 1941 (doar primul volum, manuscrisul celui de-al doilea fiind distrus).

Pentru Legiune este cartea în care evoca faptele tinereții sale de la 19 la 34 de ani, „cu simțirile, credința, gândurile, faptele și greșelile ei (...), scrisă special pentru toți legionarii: din sat, din fabrică și din universitate”, pentru ca aceia care citesc să își umple „inimile de foc și de hotărâre în lupta grea și dreaptă, în care v-ați încleștat și din care avem cu toții poruncă de a ieși: biruitori sau morți”³⁶.

În rândurile acestei cărți încerca să inducă în conștiința legionară că masoneria în sine reprezenta un

35 *Ibidem*, p. 261.

36 Corneliu Zelea Codreanu, *Pentru legionari*, Vol. I, Editura Scara, București, 1999, p. 3.

pericol pentru țară, lucru care rezultă dintr-un îndemn pe care îl face tinerilor legionari, sugerându-le că va trebui românii să ia pildă de la Italia lui Mussolini din acea vreme: „La noi, va trebui desființat prin ce are: jidanii, comuniștii și masonii”³⁷.

O altă idee pe care o transmitea adepților săi în această carte era aceea în care democrația reprezenta o formă benefică de conducere pentru statul român. Însă: „Democrația masonică, printr-o perfidie neasemuită, se transformă în apostol al păcii pe pământ. Dar în același timp proclamă războiul dintre oameni și Dumnezeu.”³⁸

Cea de-a doua lucrare, *Circulări și manifeste (1927-1938)* conține circularele pe care Codreanu le-a trimis membrilor legiunii din țară cu scop informativ sau instructiv – cu alte cuvinte, cartea cuprinde o mare parte a informărilor date cu scop de aliniere a tuturor membrilor. Una dintre acestea, intitulată „prigoana”, avea scopul de a informa că iudeo-masoneria, ce își are sediul la Paris, este vinovată de interzicerea Gărzii de fier în 1934³⁹. Într-o altă informare (din 2 iunie 1935), legionarii sunt informați că masoneria este vinovată și de proastele relații pe care grupări de dreapta, care a reușit să cumpere pe unii membri ai formațiunii,

37 *Ibidem*, p. 3.

38 *Ibidem*, p. 21.

39 *Ibidem*, p. 11.

au început să îl „lovească în ceasul greu de acum, cu ciocanul în moalele capului, alături de grupa iudeo-cuzisto-liberalo-masonă”⁴⁰.

Am realizat această călătorie prin istorie în ceea ce-l privește pe Corneliu Zelea Codreanu și mai ales atitudinea sa constantă împotriva francmasoneriei, în scopul de a înțelege cu claritate de ce Nicolae Iorga a ales să scrie despre această organizație. Prin redarea adevărului istoric despre această asociație, Iorga s-a opus ferm ideilor greșite ale lui Codreanu.

De la bun început trebuie să menționăm că nu vom da un răspuns la cea de-a treia întrebare, însă prin prezentarea unor informații din acea perioadă, poate vom dobândi o mai bună înțelegere a situației.

În centrul atenției se află revista „Cetatea Moldovei”, care a fost publicată în perioada 1940-1944 și care s-a concentrat intens asupra denigrării francmasoneriei. Revista, la început săptămânală (până în anul 1941), apoi lunară, va fi înființată și condusă de George Pascu și de Gh. A. Cuza⁴¹. După cum se arată în primul număr din data de 17 noiembrie 1940, se dorea a fi o revistă de

40 Corneliu Zelea Codreanu, *Circulări și manifeste (1927-1938)*, Ediția a V-a, Steinberger GmbH, München, 1981, p. 43.

41 La înființare, va fi o revistă săptămânală și va fi condusă de George Pascu, apoi, începând cu 1 aprilie 1941, va apărea o dată pe lună și va fi condusă de Gh. A. Cuza.

„probleme actuale, literatură și critică”⁴². Un lucru care merită amintit este că revista a fost înființată în aceeași perioadă cu venirea legionarilor la putere; de altfel, în rândurile primelor numere se vor regăsi scurte articole ale lui Horia Sima⁴³, care, de fapt, era și prieten cu cei doi coordonatori ai acestei reviste.

Gh. A. Cuza (fiul părintelui antisemitismului românesc, A.C. Cuza) a fost membru încă de la înființare a *Ligii Apărării Național-Creștine* – partid naționalist și antisemit și director al Apărării Naționale – unul dintre principalele organe de propagandă ale acestui partid, în ale cărui pagini se publicau articole antimasonice chiar în perioada în care acesta făcea parte din francmasonerie⁴⁴. Va fi dat afară din Marea Lojă Națională din România în 1930 – lucru demascată fără să își dea seama chiar de prietenul său G. Pascu⁴⁵ în anul 1930. După acest moment și până în anul 1944, va duce o campanie neconținută contra masoneriei, fiind susținut financiar, dar și cu materiale propagandistice de către Partidul Nazist, începând cu anul 1934⁴⁶.

42 *** „Cetatea Moldovei”, An I, nr. 1, p.1.

43 Horia Sima, *Iași proclamă oraș al mișcării legionare Chemarea adresată legionarilor de către D-l Horia Sima*, în „Cetatea Moldovei”, An I, nr. 1, 1940, pp. 4-5.

44 *Ibidem*, p. 12.

45 G. Pascu, *Note*, în „Cetatea Moldovei”, an II, nr. 1, 1941, p. 22- 24.

46 Horia Bozdoghina, *Antisemitismul lui A.C. Cuza în politica românească*, Editura Curtea Veche, București, 2011, p. 79.

Despre George Pascu putem afirma că, în principal, a fost cunoscut pentru „fixația” făcută în ceea ce privește mănjirea cu noroi, atât în scrieri dedicate exclusiv, dar și în presă, a unor colegi de breaslă care făceau parte din francmasonerie. Acesta acuza că evoluția pe scara socială a unor colegi de-ai săi se datorează în totalitate francmasoneriei și nu meritelor personale, cum este cazul lui Iancu Botez, care este acuzat că propria-i bunăstare financiară se datorează „*gazetelor francmasone*” care i-au făcut reclamă⁴⁷, sau pe cel al lui Traian Bratu, căruia i se reproșa că „*a ajuns profesor universitar, decan de Facultate, rector de Universitate și președinte de Senat prin francmasonerie*”⁴⁸.

De asemenea, cei doi se vor asocia în lupta antimasonică în perioada 1933-1937 și vor duce la cel mai înalt nivel una dintre componentele esențiale ale luptei antimasonice, și anume organizarea conferințelor antimasonice. Despre acest fapt, A.C. Cuza avea să afirme: „*În 1934 și 1935 am intensificat conferințele antimasonice, la început singur, apoi în tovărășia prof. univ. G. Pascu, directorul acestei reviste, «Revista Critică», și un înverșunat dușman al hrubelor. N-a fost oraș mai însemnat din țară unde să nu fi răsunit*

47 G. Pascu, *Un cavaler Englez de comert și Industrie română Iancu Botez – Licențiat în litere – Fost profesor secundat cu Contract. Profesor nelegal la Universitatea din Iași*. Francmason, H. Golder, Iași, 1933, p. 16.

48 Idem, *Un francmason Incapabil și negru – Traian Bratu*, H. Golder, Iași, 1934, p. 3.